

For rapporterne vedrørende 2008 til 2010 er der fundet registreringsmangler i de anvendte grunddata vedrørende især stedet for varetægtsfængsling. Disse mangler gør sig antagelig også gældende for de tidligere år. Oplysninger herom bør derfor ikke anvendes. For yderligere information se http://www.justitsministeriet.dk/fileadmin/filer/forskning/varetaegt_2008-2010.pdf.

JUSTITSMINISTERIET
FORSKNINGSENHEDEN
September 2004

REDEGØRELSE OM UNGDOMSSANKTIONER OG UBETINGEDE FÆNGSELSSTRAFFE TIL UNGE LOVOVERTRÆDERE, 1. JANUAR 2003 TIL 31. DECEMBER 2003

Den 1. juli 2001 trådte muligheden for at idømme unge lovovertrædere under 18 år en ungdomssanktion, jf. straffelovens § 74 a, i kraft. Denne redegørelse vedrører de ungdomssanktioner, der er idømt i perioden fra 1. januar 2003 til 31. december 2003. Der er i en tidligere rapport redegjort for de sanktioner, der er idømt i perioden 1. juli 2001 til 31. december 2002. Rapporten er tilgængelig på Justitsministeriets hjemmeside.

Med henblik på at vurdere, i hvilket omfang og i hvilke sammenhænge ungdomssanktionen anvendes frem for en ubetinget dom, redegøres endvidere for de ubetingede domme til unge lovovertrædere, der er idømt i samme periode.

1. Materiale

De ubetingede domme, der er inkluderet i redegørelsen, angår personer, der var under 18 år på gerningstidspunktet. Ubetingede fængselsstraffe på mindre end 30 dage er ikke inkluderet i redegørelsen, ligesom heller ikke frihedsstraffe på mere end 1½ år er det, idet ungdomssanktionen antages at kunne anvendes i stedet for straffe fra 30 dage til 1½ år. Den øvre grænse gælder også kombinationsdomme, da ungdomssanktionen ikke forudsættes at kunne anvendes i stedet for kombinationsdomme, hvor den samlede betingede og ubetingede del overstiger 1½ år.

2. Antallet og arten af domme

2.1. Ungdomssanktionen

I 2003 er der i 72 tilfælde idømt ungdomssanktion. Alle domme lyder på, at den unge skal undergive sig to års struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling under tilsyn af kommunen. I to tilfælde angives i dommen, at den unge skal opholde sig på en sikret afdeling i indtil én måned, i 51 tilfælde er der idømt ophold på en sikret afdeling i indtil to måneder, i et enkelt tilfælde i indtil tre måneder, og i seks tilfælde er der idømt ophold i indtil fire måneder. For fire unge er den maksimale opholdstid på en sikret afdeling sat til seks måneder, og i en enkelt sag er det besluttet, at den unge kan opholde sig op til 12 måneder på en sikret afdeling.

Ved siden af længstetiden for anbringelse på sikret afdeling angives i 61 af de 72 domme en længstetid på 12 måneder for anbringelse i almindelig døgninstitution eller godkendt opholdssted. Både 14, 15, 16 og 18 måneders opholdstid er fastsat i hver to tilfælde. Længstetider er ikke angivet i de øvrige sager.

Der er i dommene endvidere nævnt, at den unge skal ”efterkomme pålæg fra de sociale myndigheder om opholdssted, herunder tilbageførsel til eller fortsat anbringelse på en sikret afdeling eller døgninstitution/godkendt opholdssted, indenfor de længstetider, der er fastsat i straffelovens § 74 a, stk. 2, 2. pkt.”.

Fire af ungdomssanktionerne er anket til landsretten, som i alle tilfælde har stadfæstet byrettens dom. I en af dommene er anbringelsen i almindelig døgninstitution/godkendt opholdssted forlænget med to måneder.

2.2. De ubetingede fængselsstraffe

Tabel 1. Længden af de idømte frihedsstraffe samt længden af den ubetingede del.

Hele straf-længden	Ubetinget del																		I alt			
	30 dage	40 dage	50 dage	55 dage	60 dage	80 dage	3 mdr.	4 mdr.	5 mdr.	6 mdr.	7 mdr.	8 mdr.	9 mdr.	10 mdr.	12 mdr.	14 mdr.	15 mdr.	16 mdr.		18 mdr.		
30 dg.	17																				17	
40 dg.		9																				9
50 dg.			2																			2
60 dg.	6				14																	20
3 mdr.	13			1	5		16															35
4 mdr.	8	2			4			16														30
5 mdr.	7				5		1		6													19
6 mdr.	3	1			13		5	2		11												35
7 mdr.					1		1				2											4
8 mdr.	2				17		10					9										38
9 mdr.	3				2	1	1			1			5									13
10 mdr.	1				3		5		2					6								17
12 mdr.					2		8	2		6					6							24
14 mdr.										1						1						2
15 mdr.								1	1		1							1				4
16 mdr.																			1			1
17 mdr.											1											1
18 mdr.					1		4	3		8					1						13	30
I alt	60	12	2	1	67	1	52	24	8	29	2	9	5	6	7	1	1	1	13			301

Materialet omfatter 301 ubetingede frihedsstraffe til unge. Mere end halvdelen af frihedsstraffene, nemlig 171 ud af 301, er kombinationsdomme, idet især straffe på tre måneder og derover hyppigt er delvis betingede. Af tabel 1 ses, at der er ganske stor spredning i strafflængderne.

2.3. Geografisk fordeling

I alt 67 byretter har afsagt domme, som er omfattet af denne redegørelse. Næsten alle, nemlig 65 af byretterne, har afsagt ubetingede frihedsstraffe, mens kun lidt over en tredjedel – 24 byretter – har afsagt ungdomssanktioner, jf. tabel 2. Det er vanskeligt at vurdere eventuelle forskelle i tilbøjeligheden til at anvende ungdomssanktion ud fra det forholdsvis få antal domme i 2003. For at kunne vurdere det er det derfor set på domme for hele den periode, ungdomssanktionen har været anvendt. Heraf fremgår det, at byretterne i bl.a. Århus, Odense, Aalborg, Esbjerg og Fredericia har afsagt forholdsvis mange ungdomssanktioner, mens der er idømt forholdsvis få eller slet ingen ungdomssanktioner ved byretterne i bl.a. Hillerød, Holbæk, Sønderborg og Brønderslev. For så vidt angår små retskredse, er antallet af domme dog ganske ringe.

Tabel 2. Domme fordelt efter art og retten i første instans.

	Ungdomssanktion	Frihedsstraf	I alt
København	15	51	66
Frederiksberg	2	6	8
Gentofte	0	3	3
Lyngby	0	2	2
Gladsaxe	0	5	5
Ballerup	3	0	3
Hvidovre	0	8	8
Rødovre	0	1	1
Glostrup	1	2	3
Brøndbyerne	2	1	3
Tåstrup	3	6	9
Tårnby	0	1	1
Helsingør	0	2	2
Hørsholm	3	8	11
Hillerød	0	8	8
Helsinge	0	2	2
Frederikssund	1	8	9
Roskilde	0	7	7
Køge	0	7	7
Nykøbing Sj.	0	5	5
Holbæk	0	9	9
Kalundborg	0	3	3
Slagelse	0	4	4
Korsør	0	1	1
Sorø	0	4	4
Ringsted	0	3	3
St. Heddinge	0	2	2

Næstved	0	2	2
Vordingborg	0	1	1
Nykøbing F.	0	4	4
Odense	4	17	21
Nyborg	0	2	2
Svendborg	0	3	3
Fåborg	0	2	2
Middelfart	0	1	1
Haderslev	1	3	4
Rødding	0	1	1
Åbenrå	0	3	3
Gråsten	1	3	4
Sønderborg	1	3	4
Tønder	1	2	3
Esbjerg	5	4	9
Varde	0	4	4
Vejle	1	1	2
Kolding	1	6	7
Fredericia	3	3	6
Horsens	0	3	3
Herning	0	1	1
Ringkøbing	1	1	2
Skjern	0	2	2
Holstebro	0	5	5
Struer	0	1	1
Lemvig	0	1	1
Århus	13	35	48
Skanderborg	2	2	4
Silkeborg	1	1	2
Grenå	0	1	1
Randers	2	0	2
Viborg	0	2	2
Fjerritslev	0	1	1
Nibe	0	1	1
Ålborg	3	6	9
Terndrup	0	2	2
Frederikshavn	2	5	7
Hjørring	0	2	2
Brønderslev	0	4	4
Østre landsret	0	1	1
I alt	72	301	373

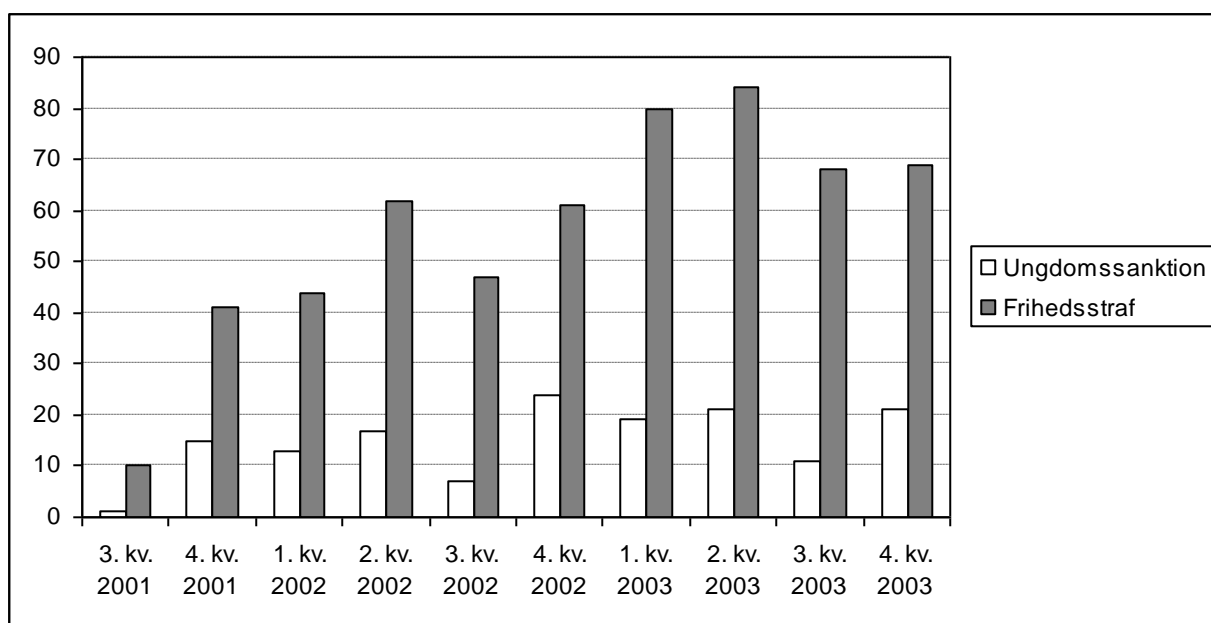
2.4. Tidsmæssig fordeling

Det kvartalsvise antal idømte ungdomssanktioner i forhold til antal idømte ubetingede frihedsstraffe fremgår af figur 1. I tredje kvartal 2001 var antallet af såvel ungdomssanktioner som ubetingede frihedsstraffe lavt, eftersom alene domme, der vedrører kriminalitet med gerningstidspunkt efter 1.

juli 2001, er omfattet af opgørelsen. I fjerde kvartal 2001 samt i første, andet og fjerde kvartal i både 2002 og 2003 var det mellem ca. en fjerdedel og ca. en femtedel af dommene, som var ungdomssanktioner, mens det i 3. kvartal i både 2002 og 2003 kun drejer sig om 13 pct.

Opgørelsen tyder i øvrigt på, at tendensen til at anvende ungdomssanktion i stedet for ubetinget frihedsstraf er nogenlunde stabil i perioden. Som figur 1 viser, er der derimod tale om en klar vækst i antallet af ungdomssanktioner/ubetingede domme til unge. Mens der i 2002 blev idømt sammenlagt 275 ungdomssanktioner og ubetingede domme til unge, var dette tal steget til 373 i 2003.

Figur 1. Det kvartalsvise antal idømte ungdomssanktioner og ubetingede frihedsstraffe til unge, som på gerningstidspunktet var under 18 år. Figuren angår tidspunktet for dom i første instans.

2.5. Sagens art

Af tabel 3 ses, at ca. en tredjedel af de sager, der er endt med en ungdomssanktion, er tilståelsessager, mens det drejer sig om en fjerdedel af de sager, der er endt med en frihedsstraf. Med undtagelse af fire sager er alle øvrige sager domsmandssager.

Tabel 3. Domme fordelt efter sagens art.

	Ungdomssanktion	Frihedsstraf	I alt
Tilståelsessag	22	77	99
Domsmandssag	50	220	270
"Politisag"	0	3	3
Nævningesag	0	1	1
I alt	72	301	373

3. Varetægtsfængsling frem til dom

3.1. Andel varetægtsfængslede

Langt de fleste unge, der idømmes en ungdomssanktion, har forinden været varetægtsfængslet, nemlig 62 ud af 72 unge. I de sager, der ender med ubetinget frihedsstraf, er andelen en smule mindre, idet unge i 57 pct. af disse sager har været varetægtsfængslet, jf. tabel 4.

Tabel 4. Domme fordelt efter varetægtsfængslingens art.

	Ungdomssanktion	Frihedsstraf	I alt
Ikke varetægtsfængslet	10	128	138
Surrogatfængsel	41	78	119
Arresthus	6	54	60
Delvis begge steder	15	41	56
I alt	72	301	373

Unge, der varetægtsfængsles, skal primært anbringes i et surrogatfængsel. Sammenlagt var det dog lige knap halvdelen af de unge, der blev varetægtsfængslet i 2003, som var anbragt i et arresthus i i hvert fald en del af varetægtstiden. I forhold til perioden 1. juli 2001 til 31. december 2002 repræsenterer dette en fordobling i andelen, der anbringes i et arresthus. Hvorvidt dette beror på, at der konkret har været mangel på surrogatfængslingspladser, vides ikke.

3.2. Varetægtstiden

Varetægtsfængslingen har i gennemsnit været 59 dage for de unge, der senere idømmes frihedsstraf, mens gennemsnittet er på 69 dage for dem, der idømmes en ungdomssanktion.

Tabel 5. Domme fordelt efter varetægtsfængslingens længde.

	Ungdomssanktion	Frihedsstraf	I alt
Indtil 2 uger	3	7	10
2-4 uger	9	21	30
4-6 uger	10	31	41
6-8 uger	10	27	37
8-10 uger	16	23	39
Over 10 uger	14	64	78
I alt	62	173	235

Af tabel 5 fremgår, at både for så vidt angår de frihedsstraffede og dem, der idømmes en ungdomssanktion, har ca. halvdelen af dem, der har været varetægtsfængslet, været det i indtil 8 uger. Den længste varetægtsperiode for dem, der idømmes ungdomssanktion, er på 6½ måneder, mens den for dem, der idømmes frihedsstraf, er på godt 13 måneder.

4. Kriminalitetens art og omfang

4.1. Kriminalitetens art

I Ekspertgruppens rapport om ungdomskriminalitet nævnes, at det ”navnlig [er] tanken, at ungdomssanktionen skal anvendes ved *grovere personfarlig kriminalitet*, f.eks. vold, røveri og voldtægt. Ungdomssanktionen skal endvidere kunne anvendes i tilfælde af *anden alvorlig kriminalitet*, herunder mere omfattende berigelseskriminalitet, brugstyverier og hærværk.”

Som det ses af tabel 6, vedrører godt 60 pct. af ungdomssanktionerne røveri, mens det drejer sig om en tredjedel af frihedsstraffene. Inden for næsten alle øvrige kriminalitetskategorier er det især andelen af unge, der er idømt frihedsstraf, som – også relativt set – er meget stor.

Samlet angår i hvert fald mere end tre fjerdedele af ungdomssanktionssagerne alvorlig personfarlig kriminalitet, idet sager vedrørende vold mod tjenestemand, simpel vold, trusler og andre voldsforbrydelser ikke er inkluderet i denne beregning. For de unge, der idømmes frihedsstraffe, drejer det sig om knap halvdelen af sagerne.

Tabel 6. Domme fordelt efter kriminalitetens art.

	Ungdomssanktion	Frihedsstraf	I alt
Voldtægt	3	1	4
Andre seksualforbrydelser	0	2	2
Vold mod tjenestemand	2	19	21
Simpel vold (§ 244)	6	57	63
Alvorligere vold (§ 245)	8	45	53
Trusler og andre voldsforbrydelser	4	21	25
Tyveri	1	33	34
Røveri	44	97	141
Brandstiftelse	1	2	3
Andre ejendomsforbrydelser	2	8	10
Narkotikaforbrydelser	1	10	11
Andre forbrydelser	0	6	6
I alt	72	301	373

I den ene sag, hvor en ung er idømt ungdomssanktion for tyveri, omfatter sagen også 9 biforhold vedrørende bl.a. flere tyverier og brugstyverier. Den unge er tre gange tidligere idømt ubetingede domme.

De to sager vedrørende andre ejendomsforbrydelser angår henholdsvis § 172, stk. 1 (dokumentfalsk) og § 293 (brugstyveri). Førstnævnte sag omfatter 2 biforhold, bl.a. hæleri, mens sidstnævnte omfatter 12, herunder flere biltyverier og kørsel i frakendelsestiden.

De fleste af de sager, der henhører under kategorien 'trusler og andre voldsforbrydelser', angår § 252 og § 123.

4.2. Kriminalitetens omfang

De forbrydelser, der er omtalt i tabel 6, er sagens hovedforhold. Dvs. den forbrydelse, der – såfremt der indgår flere sager i dommen – er den alvorligste.

I en række tilfælde omfatter dommen biferhold, jf. tabel 7, da både de fleste unge, der er idømt ungdomssanktion, og de, der er idømt frihedsstraf, straffes for flere forhold: Det drejer sig således om 86 pct. af dem i ungdomssanktionsgruppen og 68 pct. af dem i frihedsstrafgruppen. I gennemsnit omfatter de sager, der ender med en ungdomssanktion, 5,3 forhold (inkl. hovedforholdet) mod 4,6 forhold i frihedsstrafsagerne.

Det maksimale antal biferhold er 47.

Tabel 7. Domme fordelt efter antallet af biferhold.

	Ungdomssanktion	Frihedsstraf	I alt
Ingen biferhold	10	99	109
1 biferhold	12	58	70
2-4 biferhold	26	74	100
5-10 biferhold	18	44	62
Mere end 10 biferhold	6	26	32
I alt	72	301	373

4.3. Medtaltale

I Ekspertgruppens rapport om ungdomskriminalitet nævnes, at det ved vurderingen af kriminalitetens grovhed også har betydning, om kriminaliteten er begået i forening med andre. Dette spørgsmål kan alene belyses for ungdomssanktionernes vedkommende, idet det alene i disse sager er adgang til domsudskrifter.

Af de 72 unge, der er idømt en ungdomssanktion, har de 54 medtaltale. I 19 tilfælde drejer det sig om én medtaltalt, i 23 tilfælde om to og i 12 tilfælde om tre eller flere medtaltalte.

De fleste af de medtaltalte dømmes for samme hovedforhold, som den, der er idømt en ungdomssanktion. Det er således kun i 9 ud af de 54 sager med medtaltalte, at de medtaltalte ikke straffes for samme hovedforhold, som den, der er idømt en ungdomssanktion. I otte af sagerne er en eller flere af de medtaltalte også idømt ungdomssanktion.

5. Tidligere kriminalitet

46 pct. af dem, der er idømt en ungdomssanktion, er ikke tidligere straffet. Med tidligere straffe forstås tiltalefrafald (med eller uden vilkår), bøder, frihedsstraffe og behandlingsdomme. Af dem, der er idømt en frihedsstraf, er andelen, som ikke tidligere er straffet, noget mindre, nemlig på 26 pct., jf. tabel 8.

Tabel 8. Domme fordelt efter antallet af tidligere afgørelser.

	Ungdomssanktion	Frihedsstraf	I alt
Ikke tidligere straffet	33	79	112
1 afgørelse	17	66	83
2-3 afgørelser	16	84	100
4-5 afgørelser	3	47	50
Mere end 5 afgørelser	3	25	28
I alt	72	301	373

Af dem, der er tidligere straffet, er det endvidere flere af de unge med ungdomssanktioner end af dem med frihedsstraffe, som kun har én tidligere afgørelse. I gennemsnit har ungdomssanktionsgruppen 1,2 tidligere afgørelser mod 2,2 i frihedsstrafgruppen.

Tabel 9. Domme fordelt efter arten og antallet af tidligere afgørelser.

	Ungdomssanktion		Frihedsstraf	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Ingen tidligere sanktion	33	46%	79	26%
Tiltalefrafald uden vilkår i alt	4	6%	44	15%
- heraf 1	3	4%	31	10%
2 til 3	1	1%	11	4%
Tiltalefrafald med vilkår i alt	1	1%	17	6%
Bøde i alt	28	39%	160	53%
- heraf 1	20	28%	91	29%
2	3	4%	43	13%
3 til 4	5	7%	26	8%
5 eller flere	0	0%	12	3%
Betinget dom i alt	25	35%	124	41%
- heraf 1	21	29%	89	28%
2	4	6%	39	11%
3 eller flere	0	0%	10	3%
Ubetinget dom i alt	3	4%	70	23%
- heraf 1	2	3%	48	16%
2 eller flere	1	1%	22	7%

Tabel 9 viser, hvilke strafferetlige afgørelser den tidligere kriminalitet har medført. Uanset arten af tidligere afgørelse er andelen, der tidligere har fået en afgørelse, generelt større blandt de unge med frihedsstraf end blandt dem med ungdomssanktion. Forskellen er især stor med hensyn til tidligere ubetingede frihedsstraffe, som er forholdsvis sjældne blandt de unge med ungdomssanktion, mens

knap en fjerdedel af de unge, der aktuelt er idømt en frihedsstraffe, også tidligere har været idømt en ubetinget frihedsstraf.

Det er også undersøgt, i hvilket omfang de unge tidligere er straffet for henholdsvis vold eller røveri. Afgrænsningen af vold følger den, Danmarks Statistik anvender (straffelovens 25. og 26. kapitel samt § 119, § 120, § 123, §§ 133-134 a, § 266 og § 266 a). Det viser sig, at 35 pct. af både de unge med ungdomssanktion og af dem med frihedsstraffe tidligere er straffet for vold, mens det drejer sig om henholdsvis 8 og 12 pct., for så vidt angår røveri.

Samlet set må de unge med ungdomssanktion betragtes som mindre kriminelt belastede end de unge, der idømmes en frihedsstraf, hvilket i hvert fald i nogen grad beror på, at dem med frihedsstraf gennemgående er ældre end dem, der idømmes en ungdomssanktion, jf. pkt. 6.1.

6. Alder, køn og etnisk herkomst

6.1. Alder

I Ekspertgruppens rapport om ungdomskriminalitet nævnes det, at ungdomssanktion i praksis formentlig ikke vil komme på tale, hvis den unge er fyldt 18 år på domstidspunktet eller fylder det forholdsvis kort tid efter. Det er sandsynligvis det, der har betydning for den forskel i alderssammensætningen, der ses af tabel 10.

Tabel 10. Domme fordelt efter arten og den dømtes alder på gerningstidspunktet.

	Ungdomssanktion	Frihedsstraf	I alt
15 år	34	49	83
16 år	29	75	104
17 år	9	177	186
I alt	72	301	373

Der er i særlig grad en stor andel af de unge lovovertrædere, som på gerningstidspunktet var 15 år, der idømmes en ungdomssanktion: Det drejer sig således om 41 pct. af samtlige 15-årige, som er omfattet af denne redegørelse, jf. tabel 10. Af dem, der på gerningstidspunktet var 16 år, er denne andel på 28 pct., mens hver tyvende af dem, der var 17 år på gerningstidspunktet, er idømt en ungdomssanktion. Dette afspejler sig også i gennemsnitsalderen på gerningstidspunktet, der for ungdomssanktionsgruppen er 16,2 år mod 17,0 år for de unge, der er idømt en frihedsstraf.

I forlængelse af Ekspertgruppens bemærkninger om, at ungdomssanktion ikke forventes at ville komme på tale for unge, der er fyldt 18 år på domstidspunktet eller fylder det forholdsvis kort tid efter, kan det nævnes, at ingen af de unge, der er idømt en ungdomssanktion, var fyldt 18 år på domstidspunktet, mens mere end en fjerdedel af de unge med frihedsstraf var det. Videre kan nævnes, at mens ca. en femtedel af de unge med frihedsstraf begik deres kriminalitet højst 3 måneder

inden deres 18 års fødselsdag, er dette ikke tilfældet for nogen af dem, der er idømt ungdomssanktion.

6.2 Køn

Der er – i lighed med det, der også er set i den tidligere redegørelse – en større andel piger blandt de unge med ungdomssanktion end blandt de unge med frihedsstraf, jf. tabel 11.

Tabel 11. Domme fordelt efter arten og den dømtes køn.

	Ungdomssanktion		Frihedsstraf	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Piger	4	6%	11	4%
Drenge	68	94%	290	96%
I alt	72	100%	301	100%

6.3. Etnisk herkomst

Knap halvdelen af de unge med ungdomssanktion er af dansk oprindelse, mens det drejer sig om lidt mere end halvdelen af dem med frihedsstraf. I begge grupper har de fleste af de øvrige unge status som indvandrere, mens 15-18 pct. er efterkommere efter indvandrere, jf. tabel 12.

Tabel 12. Domme fordelt efter den dømtes herkomst og indvandrerstatus.

	Ungdomssanktion		Frihedsstraf	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Dansk oprindelse	35	49%	156	52%
Indvandrer	26	36%	91	30%
Efterkommer	11	15%	53	18%
Uoplyst	0	0%	1	0%
I alt	72	100%	301	100%